

...dign...
...ola: rap...
...bonis op...
...me ab oī p...
...ellum s...
...ad eritū aīe m...
...quasi a...
...prima refuge...

LIBER

LIBER V. 510

admitte quærimoniam meam, et ex tua promissione
verum celestem instrues, os loquens mihi,
contradictore, aut resistere neque
fur in conspectum tuum supple.
dures tuas perueniat. libera
um recepsisti, ab omni periculo,
is, saluum seruas, et incolumem.

III. IIII.

Quæstabunt labia mea
Inscueris me iustificatione
pronunciabit lingua
psuum: quia

animi promissio, ut do
me Domine, et verbi
in explic
abra quæ
non erit certe vllum t
is benefi
m, nisi d
osuo. am
VI. VII.
at manus tua vt saluet me: quo
andata tua elegi.

Quare Deus inuocandus. Ut animo, et cogitatione do
strinam celestem comprehendere, et pure, ac sincere alijs ex
plicare possim, sublatâ voce clamorem ad te edo. Quare tueri me
et defende: vt de tuorum decretorum præscriptionibus viam
et mores gubernare queam.

III. IIII.

Præueni in immaturitate &
maui: quia in verba tua superpera
Præuenerunt oculi mei ad re
culo, vt meditarer eloquia tua.

Quo ardore animi, quæ est fides, à circumstantia
ris. Antelucanis horis euigilans, ortum solis quiritat
præuerto, omnem spem meam, præsidiumq; in tuo ver
hens. Nondum cum vaga celo sidera fulgens aurora fu
stulum relinquo, vt mediter verbum tuum: deq; tuis m
ad curæ me commisso sermone habeam.

V.

Vocem meam audi secundum
fericordiam tuam Domine: & secun
dum iudicium tuum viuifica me

Cuius fiducia orandum, non videlicet vllius vi
meriti, quod ab opibus nostræ naturæ proficisci potest.
tum misericordiae, et clem
ta peccata, inquit Ambrosius
implorantis tuam
tam mihi hanc quam
ex hominibus

Handwritten text in a Gothic script, likely a continuation of the Latin text or a commentary. It is partially obscured by tape and damage to the parchment.

DISPUTATIO VI.

De

MESSIA,

Probans contra Iudæos, ex proprijs ipsorum scriptis, Messiam dudum venisse.

*In celeberrimâ Academiâ VVittebergensî
proposita,*

PRÆSIDE

Clarissimo & Excellentissimo Viro

Dn. IACOBO MARTINI

Professore publico:

RESPONDENTE

CHRISTOPHORO SCHOLTZ

VRATISLAVIENSI,

Ad diem 4. Novembris, Horis locog, consuetis.

VVITTEBERGÆ,

Ex Officina Typographicâ Johannis Gormanni,

ANNO M. DC. XV.

VIRIS ADMODUM REVE-
RENDIS;

Pictate, Morum gravitate, omniq; Virtutum &
Doctrinarum genere,

Clarissimis & Excellentissimis:

Incorruptam Evangelij Vocem, in Ecclesia
Vratislaviensi ad Div. Elisabetham,
profitentibus.

D N N.

ZACHARIÆ HERMANNO,

S. S. Th. Doctori, Pastori & reliquarum
Inspectori meritissimo.

DAVIDI RHENISCH, Ecclesiastæ & Gy-
mnasij contigui Professori eminentissi-
mo, Adfina.

M. ELIÆ BONVINIO, Seniori & Archi-
diacono dignissimo.

JEREMIÆ MOLLERO, } Diaconis fidelis-
M. LUCÆ WALTERO, } simis & vigilan-
M. MELCHIORI OSTIO, } tissimis.

*Patronis & Promotoribus suis
aeternum suscipiendis*

Exercitium hoc Theologicum

Honoris & observantiæ ergo

Offert & Consecrat

Christophorus Scholtz

Vratisl.

CONTINUATIO.

Adtenus ergò ex fundamentis sacrae Scripturae sufficienter contra Judaeos probatum esse confido, **MESSIAM** venisse: Consequens nunc est, ut idem tentemus ex propriis eorum scriptis & libris, quos ita comparatos esse videmus, ut seipsos Judaei facile confodiant, & confutent. Ut autem ordine procedamus. Primum κατὰ σκοπευασικῶς sententiam nostram probabimus. Deinde ἀνασκοπευασικῶς subjiciemus objectionum Judaicae vanitatis ac blasphemiae refutationes.

THESES. I.

PRIMI ergò argumenti nostri fundamentum desumitur à traditione discipulorum sive Collegij Eliae, quae exstat in libro Sanhedrin, in capite Helec, & describitur hisce verbis:

הנא רבי אליהו שתא אלפי שני הוי עלמור ווחי
חריב ב אלפי תוהו ב אלפי רורה ב אלפי ימות המשיח
id est, Sententia domus Eliae: Sex millia annorum permanet mundus, duo millia inanis, duo millia legis, duo millia dierum Messiae.

I. Ex quibus verbis Galatinus lib. 4. cap. 20. & VVeidnerus tract. 3. mihi pag. 412. duo colligunt. 1. Quod lex Mosaica non nisi ad dies usq; Messiae erat duratura, 2. Quod advētus Messiae dudū präterijt.

III. Quæ duæ conclusiones facilè ex traditione istâ inferuntur, si verus illius sensus fuerit conspicuus, qui hic est: Annorum duo millia, qui vanitatis, sive vacui, sive peccati, anni nuncupantur, derivantur ab Adam, primo totius generis humani parente, usque ad diluvium Noe vel usque ad Abrahamum, qui primus gentes direxit ac disposuit ad unius DEI cultum & religionem, propter quod ei lex circumcisionis data fuit, cum ante idololatriæ dediti essent homines penè omnes. Duo deinde millia annorum sunt legis, qui fluxerunt à circumfione Abraham usque ad Messiam Regem. Tandem reliqua duo annorum millia dicuntur Messie.

IV. Hanc autem allegatæ traditionis veram esse sententiam apparet ex Glossa R. Salomenis, quam allegat Galatinus l. d. his verbis: Sex millia annorum erit mundus, id est, tantum durabit. Horum verò duo millia fuerunt inanitatibus. Quomodo autem ab Adamo usq; ad quinquagesimum secundum annum Abrahæ duo millia annorum fuerint, scriptura instruit. Postquam enim hæc duo millia annorum completa sunt, studuit Abraham in lege, sicut scriptum est Genes. 12. cap. Et animam, quam fecerunt in Aram: quod increpati sunt, & animam, quam fecerunt cum lege in Aram. Dixerunt autem Magistri in libro חַוְדָא זָרָא Havoda Zara, quod tunc temporis Abraham fuerit annorum duorum & quinquaginta. Duo millia vero legis usq; ad adventum Messie hoc modo habentur: Quadraginta & octo anni fuerunt usq; quo natus est Isaac. Sexaginta verò anni à nativitate Isaac usq; ad nativitatem Iacob: qui centum & octo annos efficiunt. Deinde centum & triginti anni, qui fuerunt Iacob, quando ingressus est Ægyptum: Ecce anni ducenti triginta octo. Et ducenti decem, quibus morati sunt filij Israël in Ægypto. Ecce anni 448. Porro ab egressu ex Ægypto, donec edificata est domus sancta prima, fluxerunt anni 480. sicut scriptum est in libro ultimo Regum sexto cap. Fuit autem in anno quadringentesimo octogesimo: & reliqua: & edificata est domus Domini: Ecce igitur nongenti & viginti octo anni, quibus domus prima duravit, ut probatur per Scripturas annorum Regum, & septuaginta anni captivitatis Babylonice: & quadringenti viginti, quibus domus secunda permansit: Ecce habes ex unâ parte annos nongentos, & ex altera parte nongentos viginti octo. Et sic habentur duo millia annorum, minus centum septuaginta duo. Per centum

centum septuaginta duo igitur annos ante consumationem quatuor millium annorum ab initio mundi, destructa est domus DEI. Et in fine predictorum 172. annorum completa fuerunt duo millia annorum Legis. Non tamen tunc evacuanda erat lex, ut dicebat Magister meus. Sequitur, Et duo millia annorum dies Messie. Nam post duo millia legis, erit Indicium ejus, ut veniet Messias, & evacuetur regnum nequam, id est, Regnum Romanorum. Hactenus glossa Rabbi Salomonis.

V. Enarravit quidem & secundum Talmudistas, ut porro adnotat & demonstrat Galatinus in annorum supputatione hic Salomon: nihilominus ex dictis ejus facile concluditur & intelligitur, Messiam jam dudum venisse: Et juxta computum Judaicum tempus Adventus Messie ante annos mille trecentos septuaginta unum præterisse.

VI. Nam 1. juxta traditionem Elie & discipulorum ejus, ut audivimus, in fine quatuor millium annorum Mundi Messias erat venturus, 2. juxta computum Judaicum à mundi initio, usque ad annum præsentem, sive currentem, qui est annus Christi millesimus sexcentus decimus quintus, transierunt anni (juxta supputationem verò nostram longè plures) quinquies mille, trecenti septuaginta novem. Unde necessariò inferitur, quod diximus: Tempus Messie juxta Judæorum calculum ante mille trecentos septuaginta unum, aut longè plures annos præterisse.

VII. Quidam ex Judæis hunc annorum numerum, quibus mundus hic durare debet, ex Mosis Psalmo 89. cujus titulus est: *Ora-
tio Moysis, hominis DEI*, probare satagunt, quando inibi dicitur: *Quoniam mille anni ante oculos tuos, tanquam dies hesternæ, quæ præterijt.* Quemadmodum etiam illa verba repetita videntur per Apostolum Petrum in 2. Epist. 3. cap. *Quod sit unus dies apud Dominum sicut mille anni, & mille anni sicut unus dies.*

VIII. Verùm inter Christianos Hieronymus in Epistola ad Cyprianum, inquit, cum objicit: *Multi arguunt; Si Mundus in sex diebus fabricatus fuit, ut Genesios cap 1 unus autem dies apud DEVM habeatur pro mille annis, ut legitur Psal. 89. & 2. Petri 3. Mundum sex millia annorum subsistere debere, & non amplius: & sic certum esse diem judicij: Quod absurdum videtur.*

IX. Sed responderet Weidnerus: Genes. cap. 2. inquit, scriptum est: Complevitq; Deus die septimo opus suum, quod fecerat, & requievit die septimo ab universo opere, quod pararat. Quare addit, hic duo, quæ fecit DEUS illo die, consideranda sunt: quievit scilicet, & perseverasse DEUM in opere creandi mundum. Quia eo die septimo complevit opus suum, quod fecerat: si autem complevit opus suum, quod fecerat: Igitur licet factum esset, donec completum non esset, perfectum non erat. Laboravit ergo etiam die septimo in perficiendo opere suo, puta in ornatu vel alio opificio. Postea eodem die septimo, requievit ab omni opere, quod pararat, dicente Scriptura Genes. cap. 2. Et requievit die septimo ab universo opere, quod pararat; Quia nihil amplius operis faciebat. Unde ex hac DEI perseveratione in opere creandi mundum die septimo, possumus colligere: Si ratio superior militat, quod pro uno die, quo mundum creavit, mundus persistere deberet mille annos, hac eadem ratione pro unaquaque hora, qua DEUS laboravit die septimo, in perficiendo mundi machinâ, mundus diutius durare debebat, quam annos sexies millenos, ad rationem scilicet & portionem horarum, quæ ratio sive portio est annorum quadraginta unius cum duabus partibus, ex tribus cujuslibet alterius anni, pro qualibet hora operis illius septimi diei computando. Cum autem incertum sit, quot horis septimi diei laboraverit DEUS in perficiendo mundo, quia Scriptura id non exprimit, incertum relinquitur tempus, quo mundus completis annis sexies mille persistet. Quare non est certitudo statim eadem de die judicij, & ideo Christus respondens Discipulis eum interrogantibus, an in tempore hoc restitueretur Regnum Hebræis, inquit: Non est vestrum nosse tempora, vel momenta temporum, quæ Pater posuit in suâ potestate. Act. cap. 1, vers. 7.

X. Ita quidem respondere Weidlingo placuit, quod suo loco relinquimus, videtur enim à communi Theologorum sententia deflectere statuentium: Deum planè die septimo quievit, & nihil amplius pertinens ad opus creationis, perfecisse. In qua etiam nos sumus sententia.

XI. Suffi-

XI. Sufficit ex illis Judæorum concessionibus, adeoque ex proprijs ipsorum fundamentis sequi; Adventus Messia tempus dudum præterijisse, adeoque frustra adhuc ab ipsis expectari.

XII. Nihil enim hic inferre & excipere sciunt recentiores Judæi, quam quod quidem secundum Talmudisticam, hanc traditionem Messias in fine quarti millenarij venire debuisset, sed propter eorum scelera ipsum nondum venisse fingunt.

XIII. Addunt rationem: quia, inquit, in eadem traditione & quidem in calce, sic immediatè sequi **ובעונותינו שרבו יצא** hoc est, *Propter peccata autem nostra, quæ creverunt, exierunt ex eis, scilicet annis, qui exierunt.* Ubi glossa Rab. Salomonis ita ait: *Veruntamen propter peccata nostra, quæ multiplicata sunt, non venit Messias in fine quatuor millium annorum.*

XIV. Verum Galatinus d. l. mendacij & criminis falsi accusat Judæos. Primum enim dicit verba ista ejusdem traditionis non esse, cum neque Elia, neq; discipulorum ejus sit, Idq; satis ex ipsorum natura patere possit: Sed ab aliquo Rabbi Judaicam perfidiam protegere nolente, eidem traditioni verba ista addita fuisse. Atq; rei hujus indicium sumit ex libro **עבורה ורה** *Aboda Zara*, id est, *servitus aliena*: ubi eadem hæc traditio repetitur, causaq; ejusmodi illi additur, sed non eisdem omninò verbis. In capite enim **לפני איריהן** *Liphne Edehen*, hoc est, ante festa eorum, legitur. *Tradidit domus Elia sex millium annorum durationem fore mundi. Horumq; duo millia esse vanitatis sive inanitatis; duo millia legis, & duo millia dierum Messia. Propter peccata verò nostra, quæ multiplicata sunt, egressi sunt ex eis septingenti & quatuordecim.*

XV. Ex quibus manifestum est, quod diximus, verba hæc postrema, quibus impietatem suam palliare & defendere conantur Judæi recentiores, non eadem esse cum ante allegatis, sed ab ijs diversissima; dum ibi nullum definiatur certum tempus; hic verò certus annorum numerus determinetur. Quod falsitatis Judaicæ efficax argumentum esse, concludit Galatinus.

XVI. Adde, quod idem diversitas styli arguat: Nam verba Elia sunt Chaldaica: verba verò ista annexa sunt Hebraica.

17. Deinde

XVII. Deinde demonstravimus supra *disputat. 2. th. 93.* quod peccatum non possit retardare vel impedire adventum Messia: siquidem est causa propter quam Messias venire debebat. Nam juxta *Daniel. c. 9. v. 24.* Propterea venturus erat Messias, ut peccata expiaret, justitiam restitueret, iniquitates cohiberet. Et *Esaias capite quinquagesimo secundo v. 11.* de Messia varicinatur. *Scientia sua justificabit justus servus meus multos, & iniquitates ipsorum ipse portabit. v. 12.* Ideo partem dabo ei cum multis, & cum fortibus dividet spolia: eo quod effudit in mortem animam suam, & cum pravaricatoribus adnumeratus est. Ipse quoque peccatum multorum tulit, & pro pravaricatoribus oravit.

XIX. Unde sic argumentamur:

Causa adventus Messia:, non potest illum vel retardare vel impedire:

Atqui peccatum Judæorum & omnium aliorum hominum fuit causa Adventus Messia:

Ergo peccatum Judæorum &c. non potuit adventum illum vel retardare vel impedire.

XIX. Et sanè si tum demum venire deberet Messias, quando peccare planè desinent, & ab omni peccato immunes erunt Judæi, frustra ejus adventus expectatur; Quia nunquam veniet. Impossibilis enim hypothesis, conjuncta cum affirmatione simplex negatio est. Quando enim hac in vitâ tam pii ac mundi futuri fuerint Judæi, ut planè in illis nullum vel sit vel appareat peccatum? Nunquam, nunquam!

XX. Adde, quod secundum Talmudistas, adventus Messia: accelerari quidem potuit, retardari verò minime. In libro enim *Sanhedrin capite Helecita* legimus: *Dixit Rabi Alexander, dixit Rabi Jehosua filius Levi; scriptum est Esaiæ sexagesimo capite de salvatione, nempe quæ per Messia: adventum futura erat: Ego DEVS in tempore suo, accelerabo eum si meruerint, accelerabo eum, si non meruerint in tempore suo faciam eum.*

XXI. Ex quibus Judæi quam plurimi rectè colligunt, Messia: adventum minime retardari potuisse, quin in tempore suo futurus esset, sed potius accelerari.

XXII. Ut etiam super eadem Esaiæ verba: *Ego DEVS in tempore suo accelerabo eum,* glossa sic loquitur: *si fuerint boni ante tempus ejus, sin autem non, in tempore suo:* Et intelligenda est glossa ista secundum Hebræorum doctores de salvatione per Messiam faciendâ

23. Unde

XXIII Unde intelligitur, quod, si Judæi boni fuerint, DEUS adventum Messia accelerare voluit: sin verò mali, propter eorū peccata non permittere debuit, quin ipsum tempore suo mitteret. Necessariò igitur Judæi concedere coguntur, eorum peccatis non obstantibus, Messiam tempore saltem determinato jam venisse, Galat. lib. 4. cap. 20. VVeidn. lib. 3.

XXIV. Quod verò alij obtendant, adhuc incertum esse, num vaticinij illius de sex millenariis annorum mundi, auror sit Elias Propheta ille priscus, an alius quidam Rabbi: & verisimilius esse hoc posterius, nempe fuisse alium quendam Rabbi, Judæos nihil subleuat. Quia enim Talmud receperunt: ejus auctoritatem non possunt rejicere, quippè in ipso contenti. Taceo, quod demonstrare recentiores Judæi non possint, ab ullo hæctenus Judæo vel Rabbi id in dubium vocatum fuisse.

XXV. Rabbi Zerachia negat vaticinium hoc de adventu Messia agere, nisi occasionaliter, ideoque ex illo nihil certi probari posse.

XXVI. Sed quis non summam Rabbi hujus impudentiam quasi manibus palpat? quâ negare audeat clarissima hæc verba; *duo millia dies Messia*. Et si vel maximè non ex professo, sed duntaxat incidenter, hic de tempore Messia injiceretur mentio, num propterea dicendum foret, nihil exinde probari posse, & quidem, quando verba sunt clara perspicua, ad propositum, cujus incidenter fit mentio, rectè accommodata & determinata? Minimè gentium.

XXVII. Quia igitur hîc ejusmodi habemus verba, quæ omnî ambiguitate carent, obscuritatemq; nullam involvunt, sed expressè loquuntur de adventu & diebus Messia, illosque certo annorum numero exactissimè determinant, definiunt & circumseribunt: quis non videt, vel intelligit, sive occasionaliter sive ex professo mentio hîc Messia fiat, cogi nihilominus Judæos, & omnes qui linguam intelligunt, & quid loqui sit sciunt, concedere & agnoscere, elapsis duobus millibus legis, residuos bis mille annos deberi Regno Messia, qui futurus sit legis profectio, ejusq; arcanae expositionis, ut verba Hebræa sonant.

B

28. Cæte-

XXIX. Cæterùm alij Talmudistæ distinguunt totum tempus mundi in septem secula: Quorum primum fuit primi mundi, ab Adam usque ad Diluuium: Alterum secundi Mundi a Noa, usque ad Abraham; Tertium Circumcisionis usque ad Moysen: Quartum tabernaculi, usq; ad primum templum. Quintum primi templi usq; ad captiuitatem Babylonicam: sextum secundi templi, usque ad eius destructionem, factam per Titum & Romanos: Septimum dicunt esse necessariò Messiaæ seculum.

XXIX. Ex quâ Judæorum propria mundi diuisione, non potest non inferri & certo concludi, dudû Messiam venisse, homines q̄s iamdiu in tempore & seculo Messiaæ versatos esse. Quandoquidem ultra mille quingentos annos retro, impleta fuerunt duo milia annorum legis, & octuagesimi quinti Jubilei, & sexti secula mundi in templo secundo: Negari igitur non potest ab illo tempore, nos esse in seculo Messiaæ & ultimo seculo mundi.

XXX. Confert quoque Weidnerus, absque dubio ex opinione Judæorum, totum mundi tempus cum solaris anni partibus. *Sicut, inquit, annus Solaris habet quatuor tempora, scilicet: Hyemem, Ver, Æstatem, & Autumnum: ita & magnus ab Adam usque ad finem mundi annus, quatuor temporum varietate distinguitur.*

XXXI. Primum igitur (pergit) tempus, deviationis in humano genere, ab Adam usque ad Moysen censetur fuisse, cæcitatibus & ignorantia; & comparatur Hyemi, ob vitium imbecillitatem. Secundum tempus revocationis seu renovationis à Moysen usque ad Messiam sive Christum nostrum, ejusq; natiuitatem Veri comparatur, habens quidem aliquid caloris & luminis, sed interim multum adhuc tepiditatis & umbrarû per involucria legis, homines edocti ad agnitionem DEI quodammodo emerferunt, inter quos pleriq; insignes fuerunt; Tertium tempus reconciliationis seu visitationis, à natiuitate usq; ad ascensionem Christi, Æstatem representat longè lateq; sparsis & diffusis celestis doctrinae radiis. Quartum est peregrinationis, ab ascensu Christi, usq; in diem iudicij, quod rectè Autumnino confertur.

XXXII. Verùm allegoria illa vix firmiter aliquid aduersus Judæos probabit; Quare illam suo loco relinquemus.

XXXIII. Rursus Eliaæ testimonium adducit Galatinus, quod in libro

libro antea allegato *Sanhedrin cap. Helec*, his verbis legitur:
אמר אליהו לרב יהודה אין העולם פחת משמונים וחמשה
יובלורת וכיובל אדרון בן דוד בן
Magistro Iuda: Non erit, id est, non durabit mundus minus quam octoginta
quinque Iubilés, & in ultimo Iubiléo filius David veniet.

XXXIV. Ubi R. Salomonis glossa addit: והיונור אלמים
ומאתים וחמשים שנה Quod est: Hi Iubiléi continent
annos quatuor mille, ducentos, & quinquaginta.

XXXV. Secundum traditionem ergò hanc Messias venire de-
buit, anno ab orbe creato quater millesimo, ducentesimo quin-
quagesimo, hoc est, anno post Christum passum, circiter ducecesimi-
mo quinquagesimo, quo tempore Evangelium de Christo in u-
niverso mundo prædicari cæperat, venturus erat. Quia igitur
anni isti dudum præteriére, quis tam amens erit, qui Messiam
dudum venisse non statuat? Nemo sanè, nisi obcecati Judæi, qui
audientes non audiunt, & videntes non vident.

XXXVI. Porrò concedunt Judæi, Filium David venire non
deuisse, donec dominarentur Romani super Israël novem men-
sibus: Atqui verò Romani non duntaxat novem menses, sed ul-
tra mille sexcentos annos in Judæos dominantur: Ergo conce-
dant necesse est, ante annos mille sexcentos venisse Messiam.

XXXVII. Minor probatur, i. Quod loco quoq; allegato nem-
pe libr. *Sanhedrin cap. Helec* ita legitur: Dixit Rabbi: Non veniet
Filius David donec dominetur Regnum nequam super Israël novem mensi-
bus, sicut dictum est Micheæ 5. cap. Propterea dabit eos (nempe Israe-
litas, ut interpretatur glossa Rabbi Salomonis) usq; ad tempus, quo
parturiens pariet. Ubi addit Glossa R. Salomonis: Et hi sunt no-
vem menses.

XXXVIII. Deinde idem in libro, qui יומא Ioma, id est,
dierum, vocatur, repetitur: Non erit filius David veniens, donec do-
minetur regnum nequam universo orbi, novem mensibus, sic scriptum est
Micheæ 5. cap: Propterea dabit vos usq; ad tempus, quo parturiens pari-
et: Et residuum fratrum suorum convertetur ad domum Israël.

XXXIX. Per regnum autem nequam intelligi imperium Ro-
mano-

B a

mano-

manorum, est quoque manifestum ex glossa R. Salomonis, qui Regnum nequam per Regnum Romanum interpretatur.

XL. Idem quoque liquet ex *Midras tehilim*, i. e. ex expositione Psalmorum: Ubi super titulum Ps. 22. legitur: למנצח על אירר חסור. Id est, victori super cerva aurora, hoc est, quod scriptum est Psalmo quinquagesimo septimo: Surge gloria mea, surge Psalterium & Cithara, surge mane vel diluculo. Et iterum Psalmo centesimo octavo: Surge Psalterium & Cithara, surgam mane vel diluculo. Loquar de quatuor regnis: Surge in Babel ubi suscitasti nobis Misaël, Ananiam & Azariam. Surge in Media, quia ibi adstare fecisti nobis Mardocheum & Ester. Surge in Græciâ quia ibi adstare fecisti חסמוני Hasmonai, id est, Machabeos, Mathatiam, scilicet, & filios ejus. Surge in Edom, id est, in Romanis, cum futurum est, ut adstare nobis facias Messiam, de quo scriptum est: Surge diluculo. Ex qua, inquam, traditione luculentissimè quoque patet, quod tempore quarti regni, hoc est, Romanorum, quando nempe universo orbi dominarentur, Messias venturus esset.

XLI. Minorem quoque veram esse qui negat, nihil scit in historiis, imò id, quod omnes populi fatentur, & pro certissimo ac infallibili agnoscunt, in dubium vocat. Imò ipsimet Iudæi illam docent in suo Talmud libro *Abodah Zarah c. liphne edeben*, id est, ante eorum festa, ubi sic scriptum legimus: Dixit Abba, per annos centum octoginta ante destructionem domus sanctæ secundæ, dominatum est regnum nequam, id est, Romanorum super Israël, id est, super Iudæos.

XLII. Unde certa & immota est nostra conclusio: Si enim Messias tunc venire debuerit, quando Romani novem mensibus super Iudæos & universum terrarum orbem dominati fuerunt, & verò Romani, maximè temporibus Augusti Cæsaris, sub quo Christus natus est, & Iudæis & universo terrarum orbi imperaverint; certum utiq; manifestissimumq; erit, Messiam tunc venisse.

XLIII. Quæ enim hic excipiunt, indigna sunt, ad quæ quicquam respondeatur. Dicunt enim primum, nativitatem intelligi metaphoricam, nempe de cognitione, quam DEUS de mittendo quodam Messia conceperat. Deinde, si omninò concedatur ipsum natum esse, inde tamen firmiter non inferri, ipsum venisse: cum fieri possit, ut hætenus manserit apud Henoch & Eliam, suo tempore venturus.

XLIV. In

353.

XLIV. Indignæ, inquam, infulsæ, stolidæ ac impiæ istæ excep-
tiones ulla responsione, cum illarum impia vanitas, vanaque
impietas unicuiq; facile per se prodar. Primam enim manifesta
traditionis verba, mendacij arguere, quis non videt? Circumstan-
tias enim revera nati infantis luculenter describunt. Deinde quo-
modo fieri potuit, ut primum tempore Excidij Hierosolymitani
cogitationem DEI subierit, eiq; in mentem venerit Messias: Po-
test in mentem divinam aliquid in tempore incidere, quod ab æ-
terno in ea non fuit? Potest DEUS de aliquâ re in tempore cogi-
tare incipere, de quâ non præterito tempore, nedum ab æterno,
cogitavit? Qui ita statuit, blasphemus est, & ex DEO immurabi-
li, idolum mutabile, atq; sic ex Deo non Deum facit, proindeq;
ipsum DEUM negat & tollit.

XLV. Secunda dicit Messiam delitescere apud Henoch & Eliam:
cur non Romæ sub porta urbis commorantem, ascendentem in-
ter leprosos, afflictum, & egenum, ut delirant *Rabbini in lib. San-
hedrin cap. 11.* Cur non in Scythia ultra mare Cospium, vel nescio
quibus locis remotissimis, quæ à nostris per fluvium Sabbathi-
cum discriminatur: ut de illis multa fabulatur *Kambam in Num. 11.*
& *Eliam Levitam in Tisbir ad Sambation?* Egregia sanè Iudæorum con-
stantia, suavissima somnia, in campo Elysio nata! Ad summam:
Ejusmodi vanitatibus digni sunt, qui pro veritate mendacium
amant.

XLVI. Tandem ita argumentamur.

Quicumque unum post alterum susceperunt Messiam, illi in
conscientia convicti, tacite apud se statuunt & sciunt, tem-
pus adventus Messia, à Prophetis determinatum, præte-
risset:

Atqui Judæi unum post alterum susceperunt Messiam:

Ergo Judæi in conscientia convicti, tacite apud se statuunt &
sciunt, tempus adventus Messia determinatum præterisset.

XLVII. Major est certa, si enim quis nesciret, fieri non posse,
quin Messias venerit eversis Hierosolymis, templo & sacrificijs,
quomodo toties Messiam vel deligere, vel recipere, & se in ex-
tremum periculum conjicere posset. Imò in specie, inter Judæos
ignotum non fuit: cum expressè in sapius allegato *libro Sanhe-*

drin cap. Helec legatur: R. Akibam locum Haggai secundo, de modico ad Messiae adventum tempore, exsoluisse & ursisse.

XLIX. Minor quoque verissima est. Nam i ex Novo Testamento notum est, Judæos Johanni Baptistæ Messiae honorem deferre, non dubitasse.

LIX. Deinde paulò post Christi passionem (regnante nimirum adhuc Herode Agrippa, ut testatur Glossa Salomonis in lib. *Sanhedrin cap. Helec*) surrexit quidam Judæus, à Judæis Messias susceptus, nomine בן כוזב *Bar Cozba*, secundum quosdam; secundum alios בן כוזב *Ben Cozba*.

L. Quæ verò nomina idem plane sunt, cum re optimè congruentia. Nam בן Chaldaicum est & בן Hebraicum nomen, idem significans, quod latinis *filius*: כוזב *Cozab* autem significat *mendacium*. Est igitur בן כוזב sive בן כוזב *Bar*-sive *Ben Cozba* filius mendacij sive falsitatis *Galat. lib. 4. cap. 21*.

LI. Quod nomen, si nihil aliud ipsis argumento esse debuisset, hominem istum impostorem & nequaquam Messiam fuisse. Cum Messias non filius mendacij, sed veritatis, imò ipsius DEI, à Prophetis denominatus sit.

LII. Est igitur in hoc impletum, quod Christus Johannis s. Judæis vaticinabatur: *Ego veni in nomine Patris mei, & non recepistis me: si autem in nomine suo veniet, eum recipietis.*

LIII. Omnino hic in nomine suo, nempe in nomine mendacij, veniebat, ipsumq; stulti & obsecrati sine omni miraculo vel signo, quemadmodum à Christo quæsierant, acceperat & viderat, suscipiebant, idq; non tantum plebeijs, sed etiã sapientum Judæorũ maxima pars, inter quos fuit *Akiba* vir & Rabbi apud Judæos maximæ autoritatis, quippe habitus de sapientioribus Talmud. Sic n. de eo testatur & palam scribit R. *Moyse ben Maimon* in libris Regum: *Rabbi Akiba, sapiens fuit & quidem de sapientioribus Talmud. Ipseq; ferebat arma Barcozba regis, & dicebat, ipsum esse Messiam. Ipse enim sic arbitratus est, omnesq; sapientes generationis suæ putabant eum esse Messiam, quo usq; ob scelera sua fuerit interfectus. Et non petierunt sapientes ab eo signum neque miraculum.* Hactenus Rabbi ille *Moyse*, allegante *Galat. d. l.*

LIV. Ur

LIV. Ut autem hic Rabbi Akiba populo Judaico persuaderet, hunc Bencozbam Melsiam esse, assumpsit (ut testatur Talmud in Sanhedrin cap. Helec.) dicta Prophetarum de Melsia vaticinantia, & cum primis illud Haggai cap. 2. v. 7. s. Adhuc medicum unum est, & ego commovebo caelum & terram, & mare, & aridam, & commovebo omnes gentes, & veniet desiderium omnium gentium.

L V. Quod quidem, ut & caeteras de Melsia Prophetias, recte ad Melsiam accommodabat, deq; ejus adventu solidissime interpretabatur, simulq; ex illis firmitissime & satis convenienter ac orthodoxe demonstrabat, tempus exhibitionis Melsiae adesse, quod vero postea omnia ista, ad hunc nequam hominem Barcozbam applicabat, ipsumq; verum Melsiam, de quo Prophetæ ista loquerentur, pronuntiabat, & proclamabat; in eo gravissime lapsus est, maximamq; calamitatum in populo Judaico ansam dedit.

LVI. Hinc enim, ut & aliorum suorum Magistrorum persuasionibus, moti Judæi, dictum Bencozbam Melsiam agnoscentes, recipientes, colentes, adeoq; toti ab eo hærentes, à Romanis deficiebant, contraque illos insurgebant. Quod ægré ferentes Romani, quomodo hic Judæorum fastus & rebellio opprimi, rebellantesq; rursus in ordinem redigi & ad obedientiam cogi possent, solliciti erant.

LVII. Vespasianus igitur unà cum Tito filio (quos comitabantur quatuor duces, Dux Arabiæ, dux Phœnicis, dux Alexandriæ & dux Palestiniæ, ut est in libro expositionis planctus Jeremiæ, qui עֲבָרָה רַבִּית Echa Rabbethi dicitur) contra rebelles illos Judæos missus est; qui (ut loquar cum Galatino d.l.) infesto azymorum, in quo Judæi ipsi perfidi, Christi mortem perpetraverant, innumeros ferè eorum populos, qui Hierosolymam ad festum illud celebrandum convenerant, conclusit; Et sicut tribus annis cum dimidio, quibus Salvator mundum docuerat, Dei gratiam contemserant; ita tribus annis cum dimidio, eos illi principes Romani, obsidione atroci atque durissima adflixerunt. Ad angustias igitur summas, incitasq; maximas redacti Judæi, ad Bencozbam Melsiam suum, cujus amore impulsu adversus Romanos insurrexerant, confugiunt, & tum primum signum aliquod, nempe liberationis suæ, ab eo petunt.

LIX. Im-

LII X. Impotens autem hic Messias cum signum sive miraculum nullum edere, Judæosq; à Romanorum manibus eripere, etque ita liberare non posset, à proprio suo populo crucidatus est. De cuius morte in libro *Sanhedrin cap. Helec* sic legitur: *Dixerunt ei Magistri; Scriptum est Esaie 11. cap. de Messia, quod odorans erit & judicans, hoc est, odoratu sentiet, quis innocens, quisve reus erit, videamus igitur, an odorando id judicare valeas. Qui cum vidissent quod non esset odorans & judicans, ipsum interfecerunt. Hæc Talmud. Atque ita, hic nequam homo & fallus Messias, ut meritis erat, miserè periit.*

LIX. Postea autem Vespasianus Judæos vicit, immensam eorum multitudinem partim, crudeliter mactavit, partim in servitutem perpetuam abduxit: urbem devastavit, templum solo adæquavit: tandemq; hisce omnibus peractis, ut nullus Judæorum deinceps Sabbathum servaret, nullus à menstruata conveniret: decrevit & severè mandavit, ut hæc in Talmudi libro, qui *מגילה Meghila*, id est, historia appellatur, fusè narrantur.

LX. Verùm tanto hoc damno percepto, nondum rectè sapere didicerunt Judæi: sed ad ingenium suum intranquillum, inquietum & rebelle redeunt, anno ab excidio Hierosolymorum, quadragesimo octavo cum dimidio, oppidum nomine *Bitter* / sibi Metropolim fecerunt, aliumq; ac novum Regem sive Messiam præfecerunt, ejusdem cum priorè nominis *Bencoza* sive *Barcoza*.

LXI. Quod sanè nomen, insanis hisce in mentem revocare debuisset, quomodo Hierosolymis ab impostere ejusdem nominis illusi ac decepti fuissent: Verùm neq; hoc ipsum attendunt vel sapientissimi Judæorum.

LXII. Nam nequam hunc hominem, ipse quoq; *Rabbi Akiba* Messiam recipere, nec non hanc de isto deceptore opinionem, auctoritate sacra Scripturæ, ad id abusus, persuadere universo populo Judaico, non dubitavit.

LXIII. Sic enim legitur in *Talmud Ierosolymitano* in libro, qui *Taanith*, id est, de jejunio (allegante Galatino) inscribitur cap. quod incipit *בשלשה פרקים Bislosa perakim*, id est, in tribus capitulis; *Rabbi Akiba* Scripturam illam Num. 23.

Orietur

357.

Orietur stella ex Jacob, ita exponebat: Orietur Barcozba ex Jacob. E-
sum videret ipsam Barcozham, dicebat: En hic est Rex Messias. Quod
etiam habetur in expositione planctus Jeremiae super illud
Thren. 2. dictum: Dissipavit Dominus, & non est misertus. Ubi dicitur
R. Judam filium Elai dixisse, quod R. Akiba exponens dictum il-
lud: Orietur stella ex Jacob, dicebat: Non esse legendum כוכב Co-
chab, id est, stella: sed כוזב Cozab, id est, mendacium, quod sui fal-
si Messiae nomen erat.

LXIII. Adhaerentes igitur huic falso Messiae Judaei maxima-
que cladis, in excidio Hierosolymorum simili occasione ac rebel-
lione perpeffa, plane obliti, cum isto adversus Romanum impe-
rium insurgunt, & tumultuantur. Quod animadvertens Ha-
drianus Caesare exercitu fortissimo, oppidum Bitter, in quo ferè in-
numerabilis Judaeorum tum multitudo coacta fuerat, ut ex Be-
resith rabba, id est, ex expositione magna lib. Genes. intelligitur, ob-
sedit, tandemque tertio obsidionis anno coepit, cum maxima Ju-
daeorum strage. Nam ut nonnulli volunt cecidit falsus hic Mes-
sias una cum quater millesies millibus, vel ut alii, quadraginta
quinque millibus Judaeorum: Vide Galat. d. qui late hoc describit.

LXIV. Ex quibus meridiana luce clarius est, nullam aliam
ob causam DEUM tam duriter in Judaeos animadvertisse, quam
quod vero Messiam repudiato, & tam crudeliter tractato, falsos re-
ceperunt: proindeque certissimum esse, Messiam verum dudum
venisse.

LXV. Haec enim E, ex propriis Judaeorum scriptis Messiam verum
venisse, probavimus; consequens nunc est, ut praecipua illorum ar-
gumenta, quibus firmiter negare se posse adventum Messiae autu-
mant, videamus.

LXVI. Primum igitur allegant caput 2. Esaiæ, ubi Propheta sic
loquitur v. 2 Et erit in novissimis diebus, preparatus erit mons domus Ieho-
va in vertice montium, & elevabit se praecollibus, confluentque ad eum omnes
gentes, v. 3 Et ibunt populi multi, & dicent: Venite & ascendamus ad mon-
tem Iehovae, ad domum DEI Iacob, & docebit nos vias suas, & ambulabimus
in semitis ejus: quia de Sion exibit lex & verbum Iehovae de Ierusalem. 4. Et
judicabit inter gentes, & arguet populos multos, & contudent gladios suos
in ligones & lanceas suas in falces: non levabit gens contra gentem gladi-
um, & non discent ultra bellum.

Ex his verbis, sex contra adventum Messiae argumenta colligunt Judaei. Primum est.

Qui venire debet in novissimis diebus, sive fine dierum, is nondum venit:

Atqui Messias debet venire in fine dierum,

Ergo Messias nondum venit.

Major videtur certa. Minor nititur verbis prophetæ: Et erit in novissimis diebus sive in fine dierum, ubi per dies intelligit tempus Messiae.

LXIX. Secundum: Quando non videmus montem templi Domini super capita montium elevari; Messias nondum venit.

Atqui ad hoc usque tempus, non videmus montem templi Dei super capita montium elevari.

Ergo ad hoc usque tempus Messias non venit.

Major continetur in verbis Prophetæ: Preparatus erit mons domus Jehovæ in vertice montium, & elevabit se præ collibus. Minorem probare videtur ipsa experientia. Quandoquidem adhuc non vidimus montem templi Domini super montium capita elevari.

LXIX. Tertium est.

Messias erit ad quem confluent omnes gentes:

Atqui hæctenus nondum ad ullum aliquem confluerunt omnes gentes.

Ergo hæctenus nondum fuit Messias.

Major rursus nititur Prophetia allegata: Confluentque ad eum omnes gentes. Minorem etiam experientia confirmat. Non enim Saraceni, non Tartari, non alij multi populi, d aliquem tanquam Messiam per fidem concurrerunt.

LXX. Quartum est.

Quando venerit Messias, ibunt populi multi & dicent: Venite, ascendamus ad montem Domini & ad montem Dei Jacob:

Atqui in adventu Jesu Nazareni hoc non factum est, neque adhuc fit.

Ergo Jesus Nazareus non fuit Messias: Et per consequens Messias nondum venit.

Major

359.

Major continet ipsissima verba Prophetiae v. 3. Minorem
rursus comprobat experientia. Quandoquidem nonnulli qui in
ipsum credunt, dicunt, eamus ad domum Petri: nonnulli, eamus
ad domum Pauli: alij, eamus ad domum Ulrici; alij ad domum
Francisci, ad domum Johannis, Nicolai, Sebastiani, Antonij, Mau-
ritij, Stephani, Martini, Burchardi, Minoritarum, & nescio quo-
rum non.

LXXI. Quintum est:

Tempore Messiae tanta erit pax, ut arma bellica in instru-
menta agriculturæ conversa fuerint.

Atqui hæcenus nondum fuit, neque jam est ejusmodi pax:
Ergò hæcenus nondum venit Messias.

Major est Prophetæ: v. 4. Et conducent gladios suos in li-
gones, & lanceas suas in falces. Minor certa est: cum quilibet fa-
teri cogatur: quod hodie tam cruenta gerantur bella, quam gesta
sunt antiquitus, imò, nisi fallor, majora, acriora & cruentiora.

LXXII. Sextum est:

Quando venerit Messias, pax in mundo erit sine fine:

Atqui nondum est pax in mundo sine fine.

Ergò nondum venit Messias.

Majorem exprimunt ultima allegata verba Prophetiae: Non
levabit gens contra gentem gladium, & non discent ultra bel-
lum. Minorem qui non veram videt, in mundo nihil videt, nihil
audit.

LXXIII. Septimum porrò argumentum desumunt ex ejus-
dem Prophetæ Esaiæ cap. ii. v. 1. *Et egredietur virga de semine Isai, &
surculus de radice ejus crescet. 2. Et requiescit super eum spiritus Iehovæ. spi-
ritus sapientiæ & intelligentiæ: spiritus consilij & fortitudinis: spiritus scien-
tiæ & timoris Iehovæ. 3. Et adorari faciet eum in timore Iehovæ: & non se-
cundum visionem oculorum suorum iudicabit, neq; secundum auditum auri-
um suarum arguet &c. usque ad cooperientes.*

LXXIV. Ex illo ergò loco sic argumentantur.

Tempore Messiae feræ esum carniū deserent, omnem feri-
tatem deponent, cum domesticis & mansuetis sese con-
jungent, & illis accumbent &c.

C 2

Atqui

Atqui tempore nostro, ut & præterito istud non contigit.
Ergo tempus nostrum & præteritum, non est vel fuit tem-
pus Messia: Et per consequens Messias nondum venit.

Major est ipsa Prophetia: Minor omnibus patet.

LXXV. Octavum argumentum colligunt ex Deut. 30. cap.
v. 3. *Tum reducet Iehovah DEVS tuus captivitatem tuam, & miserebitur tui,*
usque ad v. 5. *te magis quam patres tuos.* Unde talis formari potest
conclusio:

Messias debet per totum orbem dispersos Judæos congregare, reducereque ad terram, quam patres ipsorum possederant.

Atqui, ut nullus hoc fecit, ita neque Jesus Nazarenus præstitit.

Ergo nullus ita, neque Jesus Nazarenus fuit Messias, & per consequens Messias nondum venit.

Major est certa per textum allegatum. Minor probatu facilis est: Plures enim, quam mille & quingenti anni fluxerunt, quando per totum orbem dispersi fuerunt Judæi, à nullo verò hæctenus rursus congregati, & in patriam sive terram suam reducti sunt.

LXXVI. Nonum porro desumunt ex Zachariæ 6. cap. v. 12. *Ecce vir, Germen nomen ejus, & de loco suo germinabit, & ædificabit templum Iehovæ, v. 13. Ipse inquam, exstruet templum Iehovæ, & idem portabit gloriam, sedebitq; & dominabitur in solio suo v. 15. Et erit, si audiendo audieritis vocem Iehovæ DEI vestri.* Item quia etiam ex ult. v. hujus Prophetæ colligitur, quod Ierusalem & templum, tempore Messia reædificari debeat: Unde recentiores Judæi ita argumentantur.

Quando ædificatur templum tertium Iehovæ, tum aderit Messias:

Atqui nondum ædificatum est templum tertium Iehovæ:

Ergo nondum adfuit vel venit Messias.

LXXVII. Decimum argumentum deducunt ex Jeremiæ 6. 23. v. 5. *Ecce dies venient, dixit Iehova, & suscitabo Davidi germen justum, & regnabit Rex, & prosperè aget, & faciet iudicium & justitiam in terra. 6. In diebus ejus salvus erit Iuda & Israel habitabit confidenter, & hoc est nomen ejus, quod vocabunt eum Iehovam justitia nostra, unde sic colligunt:*

In adventu Messiae salvi erunt Judaei & Israel.

Atqui in adventu Jesu Nazareni non salvi fuerunt Judaei;
sed potius perdit.

Ergo adventus Jesu Nazareni non fuit adventus Messiae, &
per consequens Messias nondum venit.

Major est prophetia, quam de Messia loqui firmiter statu-
unt Judaei, probantque per Targum, sive Chaldaicam
versionem, dicentem **ה' יוֹסִין אֶתְּן אֶמֶר יְהוָה וְאָקִים**
לְךָ יוֹסִין כְּשֵׁיחַ דָּוִד i. *Ecce dies venient, dicit Domi-*
nus, & statuam Davidi Messiam justum. Minorem probant, quia in-
quunt Judaei, nunquam cor, tamque gravia mala perpessi sumus,
qualia in diebus ejus nobis evenerint, cum penitus destructi, diffi-
pati, & per totum terrarum orbem dispersi simus.

LXXIX. Undecimum argumentum ita potest formari:

Quando Messias venerit, Gog erit interemptus & Magog ex-
pugnatus.

Atqui Gog nondum est interemptus, & Magog nondum
expugnatus.

Ergo Messias nondum venit.

LXXIX. Minor cum a nemine in dubium vocetur, Majorem
tantum probant per illa scripturae dicta, quae de Gog & Magog lo-
quuntur, ac praesertim per id, quod dicitur apud Ezechielem c. 38.
v. 2. *Fili hominis, pone faciam tuam contra Gog & terram Magog principem*
capitis Mesech & Thubal, ubi Glossa Salomonis: Gog, inquit, est nomen
Regis, Magog nomen gentis sicut dicitur Gen. 10. גֹּמֶר וּמֶגֶג id est, Go-
mer & Megog. Porro v. 17. sic dixit Dominus Jehovah: *Num tu es*
ille, de quo locutus sum in diebus antiquis per manum servorum meorum pro-
phetarum Israel, qui prophetaverunt in diebus illorum annorum, quod ad-
ducerent te super eos? ubi Glossa R. Salomonis ait: Dixit DEVS san-
ctus & benedictus: Num tu es ille, de quo adnunciavi in diebus antiquis per
manum servorum meorum prophetarum Israel? ut fuit Ezechiel & Zacha-
rias: Nam & ipse Zacharias prophetavit de praedio Gog & Magog cap. 4. his
verbis: Et congregabo omnes gentes in Jerusalem ad praedium: Et capietur
civitas & praedabuntur, vel diripientur domus, & mulieres stuprabuntur. Et
exibit medietas civitatis in captivitatem, & residuum populi non absindetur

de civitate: & egredietur DEVS, & pugnabit cum gentibus illis. Magistri
verò nostri dixerunt, quod illud & Midad prophetaverint etiam de bello Gog
& Magog: Quod indicat hæc dictio שנים sanim hic dicta Tu autem non
dicas שנים sanim, id est, annorum, sed שנים שאים, id est duorum. Duo
enim propheta pronunciarunt prophetiam eodem tempore.

XXC. Ex his, inquit Galatinus lib. 5, cap. 11. & ex aliis, quæ Ezech.
ipse 39. cap. de Gog. & Magog meminit, sumunt juniores Iudeorum sue ne-
quitie argumentum: & potissimum majorem à nobis positam.

XXCI. Duodecimum argumentum, in specie contra Messiam
nostrum directum sic potest formari:

Quicumque post se non reliquit semen, non fuit verus Mes-
sias.

Atqui Jesus Nazarenus post se non reliquit semen.

Ergò Jesus Nazarenus non fuit verus Messias.

XXCII. Majorem certam esse putant Judæi, quia sacra scri-
ptura testatur, Messiam post se relicturum semen, ut Esaiæ 53. v. 10.
Videbit semen longævum & voluntas Iehovæ in manu ejus prosperabitur. Et
Psal. 89. v. 30. Et ponam in seculum semen ejus & thronum ejus sicut dies ce-
li. Minorem non negant Christiani: Ergò putant Judæi conclusi-
onem certissimam esse.

XXCIII. Decimum tertium argumentum desumitur ex
26. cap. Levitici v. 44. Et tamen etiam hoc modo cum ipsi fuerint in terrâ
inimicorum suorum, non reprobavi eos, neq; abominatus sum eos, ut consu-
merem eos, irritum faciendo pactum meum cum eis: Ego enim Iehovah
DEVS eorum: 45. Sed recordabor propter eos pacti priorum, ego qui edu-
xi eos è terrâ Egypti in oculis gentium, ut essem illis in DEVM, ego Ie-
hovah.

XXCIV. In textu hoc Judæi maximè tripudiant ac trium-
phant: vocantque illum simiam auream, quod incipiat à voce
Hebræâ שם אף, quæ nobis Germanis simiam significat, ex illo
ergò concludunt ferè in hunc modum:

Quando nondum sunt Iudæi reducti in terram Canaan,
nondum venit Messias, qui ipsos eo deduceret:

Atqui

363.

Atqui nondum sunt Iudæi reducti in terram Canaan.

Ergò nondum venit Messias, qui ipsos eò deduceret.

XXCV. Atque hæc sunt ferè argumenta, quibus potissimum in genere probare conantur Iudæi Messiam nondum venisse. Verùm, primùm in genere omnibus istis argumentis, tria cum Helvico oppono argumenta, ex quibus facilè solvantur.

XXCVI. Primum est: Quod prophetæ res cœlestes & spirituales per terrestres & corporeas allegoricè describere solent. Quare nulla est consequentia à negatione rerum terrestrium ad negationem cœlestium. Quod ipsimet vetustiores Hebræorum Magistri urgent, adserentes stultos illos esse, qui phrasas semper velint ad literam, & non allegoricè intelligere.

XXCVII. Alterum, quod plurima Prophetarum vaticinia in hac vita per incoationem, in æterna verò per complementum intelligenda sint, idque propterea quod instaurationis & restitutionis humanæ naturæ beneficia, de quibus prophetæ vaticinantur fidelibus plenariè contingent in altera vita.

XXCVIII. Extremum, quod duplex adventus Messiae describatur à Prophetis unus in humilitate, de quo Esa. 53. & Zachar. 9. vers. 9. alter in gloria & majestate, de quo Dan. 7. v. 14. prædicitur. Quos verò, quia concordare Iudæi nesciunt, duos diversos Messias, & nescio quas alias fabulas fingunt, Videatur Helvicus append. quarta & ultima Elenchorum Iudaicorum.

XXCIX. Deinde in specie ad primum dicimus, quod Iudæi committant fallaciam phrasæ. Nam verba illa *novissimi dies, sive finis dierum* in allegato Propheta, non denotant, finem mundi, adeoque ultima tempora *ἀπ' αἰῶνος* ita dicta: sed, ut rectè demonstrat Galatinus lib. 5. cap. 2. illud propriè tempus, quod fluxit à Cyri tempore, usque ad tempus excidij Hierosolymorum, & templi secundi. Quod probat idem Galatinus ex Jeremiæ cap. 49. vers. 39. *Et erit in fine dierum, reducam captivitatem Elam, dicit DEVS.* Per Elam

Elom verò sacrificari significari Persidis regionem, ubi Cyrus, qui Judæos ex captivitate dimisit, habitabat, ex Ezra cap. i. liquet,

XC. Ergò finis dierum hic dicitur non ἀπ' αὐτῶν, sed in respectu ad Judæos, nempe quod in fine dierum regni & sacerdotii & templi Judaici, præparatus fuerit mons domus Jehovæ &c.

XCI. Quod autem tempus illud secundi templi, ejusque stat us rectè dicatur finis dierum Judaicarum; inde est conspicuum. Nonne enim Judæorum bonum eo tempore evanuit, & omne irrevocabile malum super eos venit, uti ipsimet Judæi negare non possunt.

XCII. Tunc igitur (ut loquar cum Galatino) finita die, venit vespera, quæ finis est diei, solq; Judæorum occidit, & ceciderunt super eos tenebræ, atq; calvities super eorum capita descendit, quia Messiam Dominum negabant.

XCIII. Atque ipsimet Rabini id negare non possunt. Sic enim R. Moses Haderlan in commentariis in Genesim, & quidem super locum illum cap. 30. Et veniet Jacob de agro in vespere, & egressa est Lia obviam ei: Hoc est, inquit, quod scriptum est Psal. 104. ponet tenebras, & erit nox, in ipsa repente cuncta animalia sylvæ. Leunculi rugientes ad rapiendum, & ad querendum à Deo cibum suum. Oriente sole congregabuntur: ponet tenebras, id est, captivitatem Israel cum obtenebraverunt opera sua, juxta illius Esaie 29. dictum: Et fuerunt in tenebris opera eorum. Ideò obtenebravit Deus contra eos mundum: sicut dictum est Joelis 2. Sol & Luna obtenebrati sunt, & stellæ retraxerunt splendorem suum, sequitur & erit nox. Hi sunt dies captivitatis, qui sunt Israeli, ut nox. In ipsa repente cuncta animalia sylvæ. Hæ sunt gentes seculi, quæ animalia sylvæ vocantur, quia repunt conculcando Israel, sicut dictum est Psalmo 80. Demolietur eam aper de sylva, & animal agreste depascet illam. Sequitur Leunculi rugientes ad rapiendum. Leunculi isti sunt gentiles, negantes Deum sanctum, & benedictum, ac rugientes ad rapiendum. Dixit R. Hanina, Ipsi sunt negantes Deum, & rugientes ad rapiendum, & nihilominus requirunt à Deo mercedem in futuro. Quia dicitur, & ad querendum à Deo cibum suum. Et quæ erit eorum merces apud Deum? Hæc, quia, ut dicitur in eodem psalmo, oriente Sole congregabuntur. Orietur enim Sol regis Messie, sicut scriptum est, 2 Reg. 23. Et sicut lux matutina oriatur Sol. In illa hora occidet Sol eorum: Sol videlicet Idololatriæ. Hinc ergò dictum est, & congregabuntur, vel adjungentur. Hæc traditio,

365

XCIV. Ex quâ traditione, Galatinus sex notatu digna & ad scopum probandum & illustrandū maximè facientia colligit. 1. Quod Iudei fecerūt opera tenebrosa, quod ipsorū tenebræ, sive nox dicatur captivitas, quod Deus cōtra eos mundum obtenebraverit. 2. Quod à leunculis, & sylvæ animalibus, h. e., ab omnibus seculi gentibus deleti fuerint. 3. Quod homines ratione præditi, nominibus animalium irrationaliū appellati sint. 4. Quod gentes Iudeos deletura à Deo mercedem suam, & requisitura & acceptura sint. 5. Quod merces illarum debeat esse Sol, id est, Messias, qui eis oriturus erat. 6. Quod contra illa ipsa hora, quando Sol Messie illis oriri debeat, illis contra occasurus sit Sol idololatriæ.

XCv. Hæc maximè ad scopum nostrum, ad refutandos nempe Judæos, faciunt, siquidem ad oculum & omnes sensus demonstrari potest, ista omnia impleta & facta esse, adeoque adventus Messie tempus dudum præterijisse.

XCvi. Primum enim (pergit Galatinus) Romani, qui tum propter eorum robur atq; dominium, tum quia Roma ipsa sub Leone est, verè Leunculi dici poterant, Deum per idololatriam negantes, quiq; cunctis orbis gentibus dominabantur, tunc diem Iudeorum obtenebrarunt, cum Titus primò templum eorum civitatemq; funditus evertit & demum Hadrianus eos perdidit.

XCvii. Deinde tunc à Deo mercedem quaesierunt, cum tempore Constantini & Sylvestri veram fidem susceperunt; & tunc etiam eis verus Sol, id est, Messias ortus est & Sol idololatriæ occidit.

XCviii. Ex dictis igitur liquidò patet, finem dierum à Propheta allegato Esaia, dici omne tempus templi ultimi, usq; ad ejus destructionem.

XCix. Quod etiam Galatinus ex eo probat, quod dictioni huic ימים Iamim præponitur litera ה, & dicitur הַיָּמִים hajamim, quo accipit dictio illa Emphasin: Est n. & dicitur, illa litera ה sic nimirū posita sive usurpata הַאֲהִירִיעַר He hajedia, id est, He noticiæ, eo, quòd notificet dictionem cui præponitur, nō de re ignotâ, sed de notâ dici. Idq; potrò probat dicto Deut' 31, Novi, quod post mortem meam corruptione corrumpemini, & deviabitis in viâ, quam mandavi vobis: Et obviabit vobis malum. בְּאַחַר רֵיַת הַיָּמִים in fine Hajamim, id est, illorum die: um, cum feceritis malum Deo, vel Messie, ad provocandum eum in opere manuum vestrarum.

Q. Malum autem hoc (ut rectè concludit Galatinus) tunc eis obviavit vel occurrit, cum in fine dierum suorum reprobato Messia Dei Filio, primum per

D

Vaspasia

Vespasianum & Titum, deinde per Hadrianum fuerunt penitus deleti, vel in captivitatē redacti. Hæc ergo ex Galatino ad primum argumentum. Cl. Ad secundam respondemus, Judæos recentiores, ita ex allegato Elaiæ dicto argumentantes, peccare contra fundamentum primum supra th. 93. positum: nempe confundere sensum literalem & proprium cum Meraphorico & spirituali: utitur quidem Propheta verbis, quæ proprie si sumantur, res corporales significant. Verùm non literaliter & propriè, sed spiritualiter & metaphoricè, quippe de rebus cœlestibus spiritualiq; montis domus DOMINI elevatione loquentia, intelligenda & accipienda sunt.

CII. Id quod non tantum vetustiores Talmudistæ concedunt; verùm etiam ex ipsius R. Salomonis glossa apertè ostenditur: Is enim (allegante Galatino lib. alleg. c. 3.) super Elaiam, locum hunc exponens, docet, supra dicta Elaiæ & Michææ verba spiritualiter. Sic enim illa exponit: Et erit in novissimo vel in fine dierum, id est, postquam deficient scelesti, vel postquam consumti fuerint peccatores: quemadmodum supra dictum est ab Esaiâ, cum ait: Et conteret scelestos & peccatores pariter & derelinquentes Deum deficientes vel consumentur. Preparatus erit: Totum eodem modo usq; ibi, ambulantes ambulabimus in lumine DEI. Hanc sententiam Prophetæ, ad DIVINITATEM referendam censeo. Nã quod derelictus sit populus, in causa fuerunt peccata eorum usq; ibi, completi sunt, & omnia, quæ ibi habentur, omniaq; capitula invicem conjunguntur, usq; ibi, canam nunc. Itaq; in novissimo sive fine dierum, quando cessitabunt peccatores, benignè cum ipsis faciens, preparatus erit mons Domini in capite montium, in monte scilicet, quod est caput omnium montium, QUANTVM AD DIGNITATEM sive quantum ad precium & estimationem. Elevabitur super colles: Quoniam sc. magnificabitur DEVS SIGNO & MIRACULO, quod fiet in eo, majore signis & miraculis montis Sinai, Carmeli, & Tabor. Hæc R. Salomon. Qui verborum Prophetæ expositionem prosequens porrò ait: Et ibunt populi multi, i. e. quilibet populus confortabit se invicè multis verbis, atq; exhortabitur, dicens: Venite ad atrium magnū, quod est in Ierusalem, quia ibi sunt judicia Domini. Quoniã de Sion exhibit lex ad omnes gentes, & judicabit ipse mons inter gentes & arguet controversias atq; discordias earū, Et dicet, ad quid indigeris ulterius armis & inviem præliemini? Et fluent, id est, congregabunt se & trahent se ad eum, veluti flumina, omnes gentes. Quæ omnia Rabbi Salomo.

CIII, Ex quibus manifestū est (ut rectè concludit Galatin.) non quantum ad situm, montem domus Domini super montes & colles elevandum fuisse; sed potius quantum ad dignitatē & quantum ad signum vel miraculi, ibi faciendi, magnitudinem. Vide ipsum Galatinum l. d.

Ad quam domum accedit, qui de unitate Ecclesiae est. In hac Christus ipse mons montium & sanctus sanctorum à fidelibus adoratur: in hac peccata remittuntur & poenitentes cum Deo reconciliantur & in gratiam recipiuntur

CIX. Verum non inficiamur nos, maximum hac in re apud Pontificios fuisse, & adhuc esse abusum: quippe qui longè frequentius in ore & in corde animove volvunt memoriam Sanctorum, quam ipsius Christi: ideoq; in illorum honorem longè splendidiora templa aedificata illorumq; nominibus consecrata exstant, quam vel Trinitati, vel Christo, vel Spiritui Sancto dicata. Ut Magdeburgi, Mauritij templum satis magnificentum est: Johannis splendidissimum, ut & Ulrici ornatissimum, Jacobi quoque & similium: Verum Spiritus S. templum, sacellum vix representat, sine ullo ornatu & splendore conspicuum. Sic Halberstadij templum Stephani cathedrale est: Martini satis splendidum, sic sanctae Mariae templum & aliorum sanctorum: satis magnificentum quoque Cœnobium Johanni, & alterum Burchardo consecratum, ibidem invenies. Verum locus Spiritui sancto dicatus receptaculum est, cœcorum, claudicantium, & omnis generis pauperrimorum & aegrotantium hominum.

CX. Verum ad hos & similes abusus dicimus & repetimus, quod supra quoq; monuimus, illos nimirum non esse hujus loci, cum praetextu fiant Evangelij, & sint nova planè depravatio, Messiaeq; exhibitio obscuratio: de cujus introductione aequè libri Evangelici praedixerunt, atque de veteris abrogatione libri Prophetici.

CXI. Ad quintum respondemus, quod Judæi rursus impingant in primum Canonem supra positum, confundentes pacem mundanam seu politicam cum spirituali sive cœlesti: Propheta in dicto allegato, licet adhibeat verba, quæ propriè de bello mundano loquuntur, facit tamen id per allegoriam & metaphoram, intelligens solam pacem spiritualem. Quocirca nulla est consequentia: tam frequentia, hodie sunt bella, imò forsan frequentiora, quam priscis temporibus; ergò pax Christi cœlestis & spiritualis quæ cōscientiæ est & recōciliatio & pax cum Deo, non adest. Imo tantum abest, ut bella politica pacem hanc tollant, ut potius eā per accidens conservent, cum sint sæpius castigatio Ecclesiae, quā in ardenti invocatione, pietatisq; exercitijs cōservantur p̄j quæ vera hujus pacis tranquillitatisq; cōscientiæ nutrimenta sunt.

CXII. Adde quod per gladios lanceas & similia instrumenta bellica
spiritualiter

369.

spiritualiter intelligi possint ac debeant linguæ, verba, argumentationes & tota sapientia mundana sive Philosophica: quandoquidem illa captiva ducenda erant tempore Messiae in obsequium Messiae sive Christi, atque ita in instrumenta agriculturæ spiritualis, ligones, falces & similia, quibus Messias in agro & vineâ suâ spirituali excolenda uteretur, commutanda.

CXIII. Hoc etiam, Christo nostro Messia exhibito, factum esse quis negabit? Quandoquidē inter Ethnicis sapientissimis ut Clemens ille Romanus, Dionysius Græcus, Cyprianus & Augustinus, Africani, & infiniti ferè alij, linguas, verba, argumentationum subtilitates, quibus ante suam conversionem disputando contra fidem Christianam æerrimè pugnabant, postmodum ad scelus Idololatriæ penitus extirpandum, ad hominum mendacia, traditiones, vanasq; opiniones radicitus evellendas, DEI veri cultum ampliandum atq; ad veras virtutes, tam in Judæorum quam Gentilium cordibus excitandas nutriendasq; converterint. Vide *Galat. d. l. c. 6.*

CXIV. In sexto rursus, pax mundana cum Spirituali, de qua Prophetia loquitur, confunditur. Galatinus d. l. cap. 7. id quoque de mundana pace interpretatur, demonstrans *ἢ ὄδ, ultra*, non semper æternitatem significare; sed interdum etiam aliquam temporis diuturnitatem, & non rarò tempus admodum exiguum. Inde porrò colligit, tempore Domini nostri Jesu Christi impletum fuisse hoc Esaiæ dictum: *Non levabit gens contra gentem gladium, nec discent ultra bellum: Ultra* (ad dicit) id est, per aliquod tempus. Nam Christus natus est pacis satis longævæ tempore, Augusto orbi imperante. Quæ pax eo vivente semper duravit, & postmodum eo mortuo, per annos quadraginta, quousque Judæi bella volentes, pacem ipsam turbaverunt contra Romanum imperium cum suo falso *Messia Benozba*. Quod ergo amantes Judæi majus pacis indicium quærent, quam universum terrarum orbem sub unius hominis dominio fuisse, ipsumq; ab unico illo, Augusto nimirum Cæsare, pacificè gubernatum fuisse? Quare extra dubium esse videretur in tam diuturna pace multa arma bellica in ligones, falces & vomeres conversa fuisse.

CX. Septimum argumentum non tam verbis, quam verberibus dignum esse videtur? Quis enim tam stolidus & stupidus, qui non sentiat verba Prophetæ Metaphorica & allegorica esse. Quod ipsum etiam agnoscunt vetustiores, inter quos *Rabbi Moses Ægyptius*, qui in

suis הלכות Hallacoth, id est, sententiis super librum Judicum (allegante Galatino d. l. cap. 8.) sic dicit: Non ascendet super cor tuum, quod in diebus Messiae deficere debeat aliquid de via hujus mundi, vel ut tunc innovari debeat aliquid de operibus sex dierum: sed potius, quod mundus ire debeat juxta solitam viam suam. Quod igitur apud Esa. c. ii. dictum est: Et habitabit lupus cum ariete: cum reliquis. Sensus est, quod Israel habitaturus sit cōsidenter cū impiis seculi, qui leonibus & lupis ac pardis comparantur: sicut dictum est Jerem. 5. Percussit eos leo, de sylvā lupus nemorū, vel vepetrorū vastabit eos, pardus vigilat, vel insidetur prope civitatem eorū. Postquam consumti fuerunt peccatores, de quibus dictum est Esa. 1. Et dereliquentes Deum consumentur: Et conversi fuerint omnes ad legem veritatis, tunc nō decipient, neq; destruent, sed comedent licita in tranquillitate cum Israël: sicut dictū est ab Esaiā: Et leo, sicut bos comedet paleā, & sic in hunc modū, verba scripta de Messia similitudines sunt. In tempore a. regis Messiae scietur de omnibus, cujus rei & quā ob rem fuerint similitudines, & quid per eas significatū sit. Dixerunt n. sapientes, quod non interierit inter seculum, hoc ē dies Messiae, nisi servitus duntaxat regnorū. Hæc omnia idē Rab. Plura lege apud Gal. l. d. CXVI. Ad octavum argumentum expedita est responsio, quod Judæi locū allegatum ex Deut. 30. cap. perperam ad hæc sua tempora applicent. Cum tamen de illis nullo modo loquantur: sed tantum de Judæorum congregatione & reditu ex captivitate Babylonicā. Id quod manifestissimū est ex Nehemias cap. i. Ubi Nehemias pro populo afflictio, qui in Judæā reversus fuerat ex captivitate Babylonica, Deum orans, fundamenti loco hæc verba Deuteronomij ponit & inquit v. 8. Memento, queso, verbi quod mandasti Moysi serbo tuo, dicendo: Vos prævari abimini, ego verò dispergam vos in populos. 9. Cum autem reversi fueritis ad me & custodieritis præcepta mea, & feceritis: si fuerit expulsio vestra ad extremum cæli, illuc congregabo eos, & adducam eos ad locum, quem elegi, ut illic collocarem nomen meum. Allegat ergo Nehemias & interpretatur verba illa, de captivitate Babylonica. Quemadmodum etiam de illa, similem in modum loquitur Propheta Ezech. cap. 39. v. 25 & seqq.

CXVII. Imò ista verba omnia, Rabbi Salomo, de secundo templo interpretatur: Sic enim illa exponit: Germen nomen ejus: Invenitur Messias: Tollet gloriam, id est, tollet cornu: inter duos ipsos, id est, inter Judam & Israel. ET HÆC ÆDIFICATIO TOTA DE DOMO SECUNDA LOQUITUR. Hæc R. Salomo. Per hoc igitur variciniū, fatentur ipsimet Judæi sibi contradicentes, quod Messias tempore secūdi templi venturus erat: At verò illud dudum præterit, ergo etiam tempus adventus Messiae præterit, & per consequens ipse dudum venit. Taceo, quod Verustiores Judæi negant, tertium templū Hierosolymis ædificandum esse, uti videre est in

Beresith

371

Berosus **מבדק** *Ketanna*, id est, in expositione minore libri Geneseos, & quidem ex verbis R. **נבין** *Nabia*: Quę allegata, lege apud Galat. d. l. c. 10. CXII. In nono argumento impingunt Judęi partim in primũ; partim etiam in secundum fundamentũ supra positum. Quandoquidem rursus primum confundit templum terrestris cum cœlesti. De hoc loquitur Propheta, hoc debet ædificari à Messia, nõ illud. Sic quoq; secundò loquitur de cœlesti Jerusale, cujus ædificationẽ in hisce terris incipere debebat Messias, absolvere autem & consummare in cœlo. CXIX. In decimo argumento, ut non negant Judęi allegatum dictũ Jerem. 23. cap. de Messia loqui, ita & nos id ambabus manibus largimur, ac libentissimẽ concedimus. Respondemus a, cum Galatino d. l. cap. 11. ex hujus loci interpretatione, quę ab ipsis priscis Judęis datur, qui ajunt, quod hoc in loco JUDA non significet populũ Judaicum, sed confessionem; nempe quod omnes confitentes Messiam, per ipsam salvari debeant.

CXX. Probatur illud ex Commentariis R. *Moyses Hadarsan* in librũ Geneseos, ubi inter alia hæc leguntur verba: *Poteritne dici, quod redemptor erit acceptator personarũ? Absit; omnes enim confitentes eum ore suo & operibus suis & corde suo, salvabit & liberabit, sicut scriptum est Jerem. 23. cap. In diebus ejus salvabitur Iuda, ac si dicas, Confitentes eũ.* Integrũ locũ lege apud Galat. d. l. CXCI. Ad undecimum argum. respõdemus, allegata vaticinia de Gog & Magog loquentia, non literaliter, sed spiritualiter intelligenda esse. Quod inde est manifestum, 1. Quia, ut demonstravimus, tertium templum nunquã ædificabitur. 2. Quia Judęi nõquam suam terram sunt rursus possessuri, neq; decem tribus sunt isthic reversurę. Quod ipsimet Judęi diffiteri nequeunt, cum in libro *Sanhedrin in cap. Hetec*, isthęc expressẽ legantur: *Decem tribus non sunt futurę ad revertendum, id est, nunquam sunt reversurę ad terram Israel.* Plura vide apud Galat. cap. 12.

CXXIII. In duodecimo argum. ludit insania Judęorũ æquivocatione in voce *semen*, quę non tantum de carnali posteritate est intelligenda; sed etiam de discipulis & qui alicujus disciplinam & institutionẽ sectantur, Semen ergo Christi sive Messie, fuerunt Apostolicę ceteriq; ejus discipuli & omnes doctrinam Christianam amplectentes, Christumq; pro vero Messia agnoscentes. *Vide Galat. d. l. c. 13.*

CXXIII. In decimo tertio argumento negamus majorem propositionem. Quandoquidem, ut hætenus satis probatum est; ita quoq; in vetusta traditione in *Seder Olam*, expressẽ dicitur; *post secundam ejectionem Canaan ejectionem, Iudaos tertia vice nequaquam in illam conversuros esse.*

CXXIV. Quomodo etiam Messias poterit Judæos ducere in terram Canaan, cum non nasci possit, nisi in Bethlehem, quæ jam olim vastata & destructa est.

CXX. Liquet inde allegati loci Levitici sensum illum non esse, quem exponit Dominus Helvicus Appendice ultimâ Elenchorum Judæorum; ubi inquit: *Hæc est igitur vera loci sententia: Iudæos tempore Veteris Testamenti reducendos esse in terram suam, si pœnitentiam egerint. Tempore verò Novi Testamenti, quo abrogabitur externa illa sacrificiorum & politiæ Mosaicæ constitutio, si ex terrâ sua ob impœnitentiam & Evangelij contentum ejecti fuerint, tamen non abjectum iri, si per veram pœnitentiam se ad Deum converterint, sed à Deo receptum iri in gratiam ob fœdus suum quod cum ipsis pepigit. Quæ quidem receptio in gratiam intelligenda est pro natura & conditione Novi Testamenti, in quo nulla sacrificiorum & politiæ externæ in terra Canaan habetur ratio: id quod vel experientia annorum mille quingentorum quadraginta duorum annorum, Iudæos poterat & debebat edocere.*

CXXVI. Atque sic hætenus partim ex sacra Scriptura, partim ex ipsorum Judæorum traditionibus sufficienter probatum esse reor, tempus adventus Messiæ dudum præterisse, Messiam revera ante sesquimille annos venisse, proindeq; frustra à Judæis adhuc hodiè expectari,

FINIS.

AD ORNATIS. Dn. CHRISTOPHORUM SCHOLTZ:
Optimi Parentis filium optimum, suum inter candidos
amicissimum.

Perfrictæ frontis plebs ô Iudæa, mania
Quæ te occacatam fascinat? heu lachrymæ?
Messiam expectas? spes hem frustranea; venit.
Fecit & officij quod fuit omne sui.
Nec tantum dant hoc divinæ ritè probatum
Pandectæ, solis queis adhibenda fides.
Sed Rabinorum produnt hoc scripta tuorum,
Quos proprio miseros cædimus ense suo.
Quid? quod CHRISTOPHORE hæc tua dissertatio præsens
MARTINO graphicè PRÆSIDE monstrat idem.
Noctua quare oculos aperi Iudæe. fideq;
Messiam acceptans aspice, salvus eris.

M. Balchasar Mencius, Nimecensis, Sax. Elect. Poëta
Cæsar. Ampl. Col. Phil. Adjunctus, ætatis 78.

1750

Aug VI 46(1)

ULB Halle 3
003 143 333

82

Reha

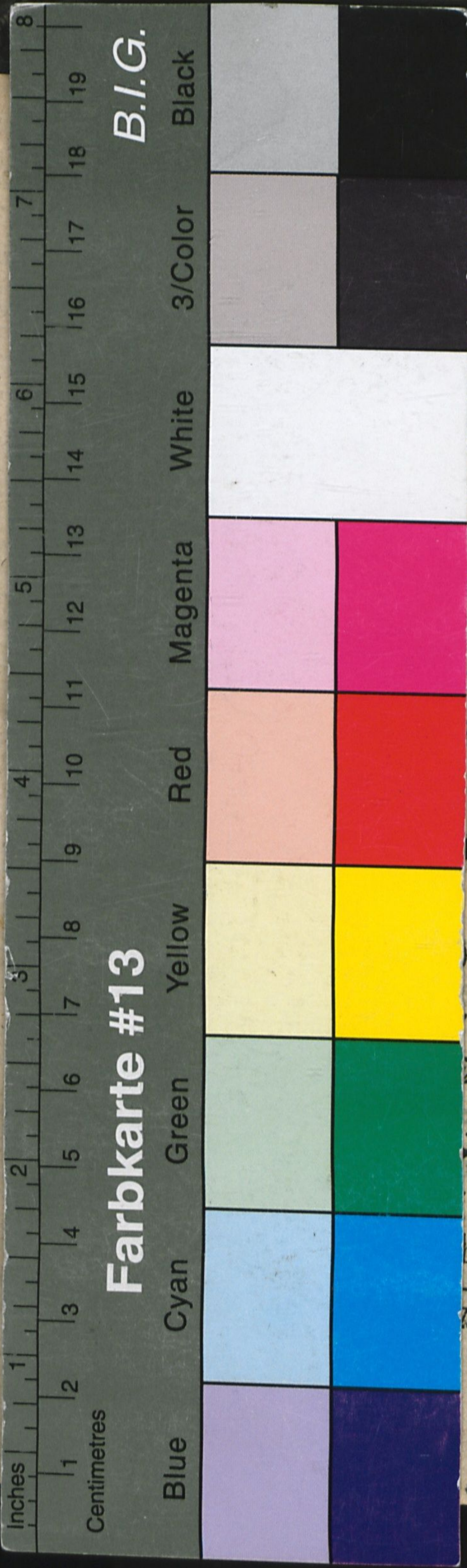
15. 17

XI
 A T T O VI.
 De
S S I A,
 a Iudæos, ex pro-
 tis, Messiam dudum
 misse.
Academia Vittebergensi
posita,
 DAVIDE
excellētissimo Viro
O MARTINI
 re publico:
 N D E N T E
RO SCHOLTZ
 AVIENSI,
s, Horis locoq, consuetis.
 ERG
EBERGÆ,
 nicâ Johannis Gormanni,
 M. DC. XV.

